

Lärande bedömning

Anders Jönsson

- Vart ska eleven?
- Var befinner sig eleven i förhållande till målet?
- Hur ska eleven göra för att komma vidare mot målet?

Dessa tre frågor genomsyrar hela boken ur ett formativt förhållningssätt och Anders ger tydliga förklaringar och konkreta exempel på hur man kan arbeta.

Den formativa bedömningens fem nyckelstrategier:

1. Synliggöra lärandet
2. Tydliggöra målen
3. Ge framåtsyftande feedback
4. Aktivera eleverna som lär-resurser för varandra → kamratrespons
5. Få eleven att äga sitt eget lärande

Lärande bedömningens grund:

- Förväntningarna kommuniceras tydligt till eleverna
- Uppgifter och bedömningsanvisningar konstrueras för att kunna ge nyanserad information om elevens position i förhållande till mål och krav
- Den information som framkommer genom bedömningen används för att stödja elevernas fortsatta utveckling
- Eleverna involveras i bedömningsprocessen

Olika syn på lärandet:

- Det rationalistiska synsättet associeras ofta med Platon och innebär att kunskapen är medfödd och undervisning behövs i första hand för att "förlösa" människans inneboende kunskaper.
- Det empiriska synsättet kopplas ofta ihop med Aristoteles och betraktas däremot att man föds som ett tomt kärl som fylls på med sinnesintryck och erfarenheter. Behaviorismen är ett exempel på en empirisk inriktad vetenskap.

- På 1900-talets senare kombinerades dessa synsätt ovan och bildade den så kallade konstruktivismen. Detta är ett brett perspektiv och omfattar flera olika teoretiska inriktningar. Kognitiv konstruktivism är en inriktning som ofta kopplas ihop med Piaget. Medan sociokulturellt perspektiv är ett annat som associeras med Vygotskij.

Kognitiv konstruktivism innebär att lärandet är beroende av individens neurologisk mognad och att denna mognad är oberoende av vilken kulturell kontext man befinner sig i. Medan sociokulturellt perspektiv på lärande talar för att man lär sig i sociala sammanhang och att därmed kontexten är av största vikt. Vygotskij myntade även begreppet "den proximala utvecklingszonen", vilket innebär att stöd från andra kan leda till utveckling som överskrider den nuvarande nivån. Detta synsätt påminner mycket om mästare-lärling-förhållande där lärlingen tittar på hur mästaren utför något och därefter med adekvat stöd klarar av att göra samma sak på egen hand.

Tydliga förväntningar:

Kunskap i handling → vad ska eleven kunna? Eller Vad ska eleven kunna göra med sina kunskaper? Att fokus ligger på handling innebär inte att ämnesinnehållet är oviktigt eller att eleven inte behöver kunna vissa saker utantill. Ämnesinnehållet är nödvändigt för att kunna använda sina förmågor såsom att resonera. Om du ska diskutera kring två historiska epoker så krävs det att du kan något om två olika historiska epoker.

Kamratbedömning → genom variationen av olika alster tillsammans ta del av goda exempel. Tillsammans kan man uppmärksamma kvaliteter i olika typer av texter.

Ge stöd även vid bedömning då de presterar bättre och lär sig samtidigt. En bra analogi är ett brobygge, där man måste ha stöttor medan man bygger men när bygget är färdigt kan man ta bort dessa och bron står för sig själv. Samma sak gäller med eleverna. Hjälps och stötta dem medan de lär och ta bort stödet allteftersom de blir mer självständiga.

Sammanfattning:

1. Öppenhet istället för hemlighet, så att eleverna vet vad som förväntas av dem
2. Stöd och hjälp från läraren, kamrater eller andra resurser
3. Att målen är formulerade i termer av handling så att eleven förstår dem och själva kan bedöma sina egna prestationer
4. Att bedömningskriterierna är av kvalitativ art
5. Att eleverna får se konkreta exempel på det som förväntas göra.

Uppgifter och bedömningsanvisningar:

Bedömningen bör vara autentisk och spegla den verkliga komplexiteten som finns i samhället. Uppgifterna som eleverna ska lösa ska ha realistiska problem och vara "på riktigt". Öppna uppgifter är också viktigt men det ställer högre krav på bedömaren.

Reliabilitet (tillförlitlighet). För att öka reliabiliteten bör man använda flera olika bedömningar som riktar sig mot samma förmåga.

Validitet. Bedöms det som ska bedömas? En elev som har problem med sin läsförståelse gör en läsuppgift i matematiken men förstår inte vad som ska räknas till följd av sin bristande läsförståelse. Vad är det då vi bedömer? Läsförståelse eller de matematiska kunskaperna?

Ett exempel på en bedömningsmatris:

Mål	Läraktiviteter (undervisning)	Bedömning
Kunna anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang	<u>Tema brev</u> Eleverna läser och diskuterar brev (inkl. glosor) skrivna för olika mottagare, t.ex. kärleksbrev, personliga brev till vänner och brev till officiella instanser	Eleverna skriver två brev till olika mottagare, där de ska anpassa sitt språk beroende på mottagaren.
Kunna genomföra systematiska genomsökningar i biologi	<u>Tema människokroppen</u> Eleverna genomför laborationer med anknytning till människokroppen. Genomgång och övningar på begrepp från läroboken.	Skriftligt prov om människokroppen.

Första exemplet håller en hög validitet medan det andra är bristfälligt.

Utvärdering av bedömningars validitet:

1. En bedömning ska utgå från kursplanerna
2. Endast det som är relevant för målet ska tas med i bedömningen
3. Elevernas kunskaper ska helst bedömas med flera olika metoder

För att underlätta dessa punkter kan man tänka på följande:

- Planera bedömningen på förhand. Gör en enkel tabell likt den ovan.
- Bedöm varje mål med flera olika bedömningsformer och inte bara exempelvis genom skriftligt prov.
- Ha stöd av tydliga bedömningsanvisningar när man bedömer för att sortera bort irrelevanta faktorer.

Bedömningsmatriser kan vara analytiska → bedöma varje kriterium för sig

holistiska → bedöma i mer övergripande kategorier

uppgiftsspecifika → används till endast en uppgift

generella → används till flera uppgifter

För en högre reliabilitet i bedömningen kan man tänka på följande aspekter:

1. Använd matriser tillsammans med konkreta exempel på elevprestationer.
2. Träna på att använda matrisen.
3. Använd hellre analytiska matriser än holistiska.
4. Använd hellre uppgiftsspecifika matriser mer än generella.
5. Ha så få nivåer i matrisen som möjligt.
6. Jämför med en annan lärares bedömning.

Återkoppling

Återkopplingen är som mest effektiv när den:

- ges med så liten fördröjning som möjligt
- är positiv
- är skriftlig
- inte bara åtföljs av en förklaring utan även av konkreta exempel

Sammanfattning:

1. ge eleverna möjlighet att revidera sina uppgifter
2. ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda sin återkoppling
3. länka återkopplingen till ett långsiktigt arbete
4. undvika att ge summativa bedömningar tillsammans med formativa bedömningar

Kamratbedömning och kamratrespons

Ha ett tillåtande klassrum där eleverna vill hjälpa varandra att utvecklas. Öva tillsammans genom att rangordna olika texters kvalitéer genom sorteringsövningar.

Självbedömning och självreglering

Återkoppling har visat sig vara väldigt effektiv för att stödja elevers lärande men den positiva effekten kan försvinna om läraren slutar att ge återkoppling. Därför är det viktigt att eleven lär sig självbedömning och att kunna på egen hand se vad som var bra och hur man kan utvecklas vidare. Även detta liksom kamratbedömning krävs det att de får öva på detta. För att eleven ska kunna bedöma sig själv så krävs det att de själva kan hantera de inledande tre frågorna nämligen:

- Vart ska jag ta vägen?
- Var befinner jag mig i förhållande till målet
- Hur ska jag närma mig målet?

Här nedan kommer några frågor som jag tycker kan vara bra att diskutera och fundera kring efter att ha läst boken:

- Vilka tankar har du efter att ha läst boken?
- Vad håller du med om och vad håller du inte med om i boken?
- Vilken syn på lärandet har du?
- Hur arbetar du med bedömningsmatriser?
- Hur arbetar du med pedagogiska planeringar?
- Hur förmedlar du målen till dina elever?
- Hur tar man reda på vad eleverna befinner sig i förhållande till målen?
- Hur hjälper man eleverna att utvecklas mot målen?
- Hur kan man engagera eleverna i själv- och kamratbedömning?
- Hur arbetar du med återkoppling?
- Vad ser du för svårigheter med att hålla en hög validitet och reliabilitet?
- Vilka spår kommer denna bok att lämna hos dig efter att ha läst och diskuterat den?

Referens:

Jönsson, A (2013). *Lärande bedömning*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

www.charlottesteinwig.se

info@charlottesteinwig.se

